

**КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА
ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

Тетяна Хома,

кандидат педагогічних наук, доцент

Василь Кевпанич,

старший викладач кафедри фізичного виховання

Вступ. На сучасному етапі організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти пріоритетним завданням визначено новий методичний підхід до уроків фізичної культури, спрямований не тільки на розвиток рухових здібностей, вмінь і навичок, а й на формування у школярів мотивації до фізкультурної діяльності, виховання у них потреби до фізичного самовдосконалення. Визначальне місце у цьому процесі належить учителю фізичної культури, конкурентоспроможному, компетентному фахівцю, здатному використовувати у роботі необхідні мотиваційно-психологічні

чинники, ефективно спілкуватись, встановити взаєморозуміння та взаємодію із здобувачами освіти, володіти комунікативною компетентністю.

Аналізуючи наукові джерела, Л. Гавриляк підсумовує, що «комунікативна компетентність – це узагальнена комунікативна властивість особистості, що включає розвинуті комунікативні здібності, сформовані уміння і навички міжособистісного спілкування, знання про основні його закономірності та правила. Таким чином, сформована комунікативна компетентність надає можливість фахівцю успішно вступати у різного роду (вербальні та невербальні, усні й письмові) контакти для вирішення комунікативних задач (передачі інформації, ведення переговорів, встановлення та підтримки контактів, інші)» [1, с.71]. Для майбутнього педагога важливо знайти підхід до кожного учня, налагодити необхідну комунікацію, активізувати його до належної рухової активності на уроках фізичної культури. Цьому сприятимуть, на наш погляд, добір завдань квазіпрофесійного характеру, у процесі вирішення яких студенти вчаться прогнозувати і програмувати мовленнєві ситуації, використовувати вербальні й невербальні засоби спілкування, презентувати власні проєкти професійного спрямування, дискутувати та знаходити компроміси. Тому проблема формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури є актуальною.

Мета – окреслити шляхи формування комунікативної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в умовах ЗВО.

Методи дослідження. У процесі дослідження означеної проблеми опрацьовано нормативно-правову, навчально-методичну та фахову літературу; серед методів наукового дослідження виокремлено спостереження, бесіду, аналіз, синтез.

Огляд літератури. У наукових розвідках комунікативна компетентність розглядається не тільки як сукупність мовних знань, володіння нормами, а й уміння вільно висловлювати власну думку, комунікувати з оточуючими. Досліджуючи основні компоненти комунікативної компетентності викладача закладу вищої освіти, Л. Нестеренко, О. Кучерова [4] виокремлюють вміння демонструвати увагу до партнера з комунікації, самоконтроль; вміння використовувати мовленнєві засоби у відповідності до конкретного функціонального стилю, якого вимагає комунікативна ситуація, та володінням навичками передавати повідомлення за допомогою невербальних засобів комунікації тощо; задавати уточнюючі запитання; формулювати висновки у внутрішньому мовленні; аналізувати невербальні сигнали комунікатора;

аналізувати та оцінювати зміст повідомлення важливими факторами, що стимулюють розвиток зворотного зв'язку.

Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів розглядають Г. Грибан, І. Мичка, А. Гарлінська, О. Солодовник, Ю. Чайка, П. Пилипчук, А. Денисовець [2]. До складу професійної комунікативної компетентності автори відносять комунікативні знання, уміння і навички; комунікативну спрямованість; гуманістичне спілкування; комунікативну креативність, які забезпечують ефективне педагогічне спілкування. Підвищення рівня професійної компетентності вчителя фізичної культури науковці вбачають у вдосконаленні саме комунікативної компетентності.

Результати дослідження. Студіюючи фахову літературу та враховуючи досвід роботи, з'ясовано, що комунікативна компетентність формується у процесі вивчення всіх навчальних дисциплін. Спостереження за спілкуванням здобувачів вищої освіти під час проведення лекційно-практичних занять із дисципліни «Основи педагогічної майстерності» засвідчило, що студенти вільно обґрунтовують думки, аргументують власну позицію, будують діалогічні висловлювання у ситуаціях, наближених до реальної професійної діяльності. Культура мовлення вчителя фізичної культури пов'язана з мовно-руховою координацією, під якою розуміють уміння одночасно демонструвати й пояснювати вправу, не порушуючи при цьому ні якості її виконання, ні правильності та виразності мовлення.

Окрім того, мовна культура вчителя виявляється в його вмінні обрати доречну форму привітання чи прощання, що залежить від оточення, в якому він перебуває, віку співрозмовників, стосунків із ними, місця події, конкретної ситуації тощо. За будь-яких умов привітання (прощання) має свідчити про повагу до співрозмовників. Саме тому доречним є добір завдань, що вимагають активної комунікації майбутніх фахівців з орієнтацією на певну виробничу ситуацію.

Пропонуємо використовувати на практичних заняттях з дисципліни «Основи педагогічної майстерності» укладання «словника фізкультури», як-от: вибурить за словником В.Наумчука слова на букву В. Студенти обирають : важка атлетика, варіативність техніки, велосипедний спорт, веслувальний спорт, вибухова сила, види спорту, визначальна ланка техніки рухів, викладання, витривалість, вихідне положення. По завершенню завдання викладач презентує Словники основних термінів і понять з теорії та методики фізичного виховання і спорту.

Найбільш вживаним у професійній діяльності вчителя фізичної культури є діалогічне мовлення; своєрідне монологічне, яке передається через команди («рушай». «праворуч» та інші), пояснення виконання завдань (правил, термінів тощо), розгорнуті оцінні судження (мотивація оцінки знань, поведінки, позаурочної діяльності школярів). Діалогічне мовлення вчителя широко представлене в різного роду бесідах з учнями, які будуються у вигляді запитань і відповідей. Мовлення супроводжується невербальними засобами, які утворюють в сукупності із вербальними комунікативну поведінку педагога. Студентам пропонується побудувати діалог з учнем, який готується до важливих спортивних змагань або вболіває за поразку тощо.

Шляхи вдосконалення мовлення майбутнього вчителя фізичної культури вбачаємо у: слуханні текстів спортивних коментаторів; спостереженні за роботою вебінарів в Інтернет-джерелах з метою засвоєння нової термінології; читанні вголос окремих текстів фахового спрямування; самоаналізі власного мовлення.

Варто зауважити, що у пам'яті учнів після зустрічі з учителем залишається не тільки інформація, яку він повідомив, а й та атмосфера, якою супроводжувалося їхнє спілкування. Учні зберігають враження від зустрічі з педагогом, пам'ять про його погляд, інтонацію, тональність, мовлення, спосіб реагувати на поведінку його вихованців. Тому рівень майстерності мовленнєвої діяльності визначається рівнем культури його мовлення і спрямуванням його комунікативної поведінки.

Висновки та пропозиції. Комунікативна компетентність учителя фізичної культури є складовою його педагогічної майстерності й полягає в умінні встановлювати та підтримувати спілкування зі здобувачами освіти у будь-якій професійній ситуації, доречно використовувати невербальні засоби, дотримуватись норм мовленнєвого етикету. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці системи комунікативних тренінгових завдань, орієнтованих на майбутню фахову діяльність студентів.

Список літератури

1. Гавриляк Л.С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. Науковий журнал «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки» • №3 • Квітень, 2019. С.70-73
2. Грибан Г., Мичка І., Гарлінська А., Солодовник О., Чайка Ю., Пилипчук П., Денисовець А. Формування комунікативної компетентності в

майбутніх учителів фізичної культури під час освітнього процесу. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 4 (149) 2022. С. 43-46

3. Наумчук В. І. Словник-довідник основних термінів і понять з теорії та методики фізичного виховання і спорту. Тернопіль: Видавництво Астон, 2013. 96 с.

4. Нестеренко Л., Кучерова О. Визначення компонентів комунікативної компетентності науково-педагогічних працівників. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 40, том 2, 2021. С.261-266